Tečaj XV. **NOVICE** List 83.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 17. oktobra 1857.

Kdor krave vprega, najcenejše vozari.

Konj je za gospodarja draga stvar; kdor si konje derži, ima stroškov veliko. Vendar ne, da bi kdo mislil, da hočemo vsem gospodarjem konje odsvetovati, Bog obvaruj! Dobro vémo, da je tudi več malih kmetij, kjer ne morejo brez konja biti. Ali rêči hočemo, da pri kmetíi voli, ki so cenejši od kónj, razne vožnje ravno tako dobro opravljajo kakor konji. — Pomisli ljubi moj! koliko stroškov ti konj prizadene, če ga hočeš imeti, da ti je za rabo! Čez leto in dan, koliko ti povžije drazega žita, ki bi ga lahko prodal! Kovač in sedlar (zotlar) ti vsako leto naredita veliko rajtengo!

Kdor ima svoje polje blizo hiše; kdor ima dovelj srove in suhe klaje, ta naj si omisli voličev, ali — kar je najkoristniše za majhne kmetije — naj vprega krave.

Kdor krave vprega, vozari najcenejše!

Res je, da krav ne more za vsako delo in povsod vpregati; za pretežke dela niso, posebno pa za take ne, kjer je zemlja globoka in zamokla; za take kmetije je treba volov. Kjer imajo pa lahko zemljo, ondi so krave koristniše. Na lahki zemlji opravite dvé dobro gleštane kravici ravno toliko, kot par volov. Kar so voli močnejši, so pa krave hitreje, gibkeje v obračanji; urnost pa prekosí dostikrat večjo moč. Če se krave tako za vprego rabijo, da pride zdaj ta, zdaj una na versto, in če se skerbno kermijo, ne bojo dosti manj molzle kakor sicer. Da je pa mleko vpreženih krav še mastneje, kakor molznih, so skušnje povsod poterdile.

Po gotovih skušnjah se je zvedilo, da se je od štirih vedno v hlevu deržanih krav v štirih tednih 658 bokalov mleka namolzlo, od štirih drugih pa, ki so se zverstoma vpregale, to je, da so bile vsaki dan le po pol dné v jarmu, se ga je ravno v tem času 612 bokalov dobilo. Delo jim ga je le 46 bokalov vzelo. Na mesu so se v hlevu rejene krave v omenjenem času za 36 funtov zboljšale, une pa, ki so se vpregale, so za 12 funtov shujšale. Če se to v denarji prerajta, so vpležene krave kmetu v štirih tednih, ker so na mesu shujšale in menj mleka imele, okoli 3 tolarje, to je, vsaki dan po kakšnih 5 grošov, stroškov prizadjale. Če bi se pa mleko ne poprodalo, ampak v maslo porabilo, bi bilo stroškov še menj, zato, ker je mleko kakor je bilo že gori rečeno, vpreženih krav mastneje kakor v hlevu rejenih.

S klajo, ki je en sam konj potrebuje, da se v dobrem stanu obderží, se lahko dvé kravi preredite, od kterih ima kmetič vsako leto od telet in mleka več dobička kakor od par voličev! Konji in voli so pozimi in pri malih kmetijah dostikrat tudi ob drugih letnih časih mertev kapital. Krave pa donašajo vedno nekoliko vžitka na mleku in teletih, povračujejo klajo, med tem ko konj in vol zastonj žreta; gnoj je edini dobiček.

Neki prebrisan kmet je na Badenskem svojim sosedom svetoval, naj začnó krave vpregati in od te vprege jim je tudi storjene skušnje naznanil rekoč: „Vi véste, ljubi sosedje! da nimam toliko polja, da bi bíla imela vedno dva konja kaj opraviti. Ker pa kónj brez dela nisem terpeti mogel, zato sem pa hodil ž njima na dníno, kjer sem kamenje, pesek, derva i. t. d. za plačilo vozil, in na to vižo sta mi mogla konja kermo sama zaslužiti; toda pri težjem delu sem jima mogel tudi več in bolje klaje pokladati, in ravno zato nisem mogel več kakor eno samo kravico rediti, ker mi je klaje primanjkovalo. Dolgo časa nisem imel druzega repa pri hiši kakor dva konja in eno kravico. Njive hočejo pa dobro gnojene biti, če hočejo roditi, in ravno tega mi je primanjkovalo; zato sem imel večidel le slabe letine. Vsako drugo leto sem mogel svoje izvlečene merhe skoraj po nič prodati. Na zadnje sem bil primoran, svoje gospodarstvo drugače začeti. Konja sem spravil od hiše in krave vpregati pričel. In kar s kravami gospodarim, se je moje gospodarstvo zlo zlo zboljšalo. Poprej sem srebal le slabo, skoraj nezabeljeno juho, zdaj imam pa dovelj mleka, masla in sira; in ker sem z dobrim gnojem svoje polja in travnike v kratkem tako zboljšal, da zamorem šestero goved, to je, čvetero krav in dva voliča prerediti, in ker sem imel popred vedno slabe letine, imam sedaj zaporedoma dobre; zato pa tudi rečem, da vse žive dní mi ne pride noben konj več v štalo!“

Koliko malih kmetij je pri nas, ki so ravno tako borne in zanemarjene kakor je bila una. — Da bi se pač naši kmetje pri poljodelstvu in živinoreji po izgledu omenjenega kmeta vêdli, gotovo bi dobro opravili, ako bi brezo in dimo namesti vranca ali belca vpregali. Bolje je namreč s kravami orati in premožno živeti, kakor se s konji voziti in praznjo mošnjo imeti! Da je krava menj od osla, in vol menj od konja, ni vselej pravična sodba. Po naših mislih je ta na najvišji stopnji, kdor ima svojo kmetijo v najboljšem stanu, naj vprega čvetero berzih konjičev v gnojni voz ali pa jarm kravic. K.

Gospodarske skušnje.

(Na dimu posušena slama.) Od koristi na dimu posušene slame piše v časniku „Agric. Gac.“ gosp. J. M. Goodiff in pravi, da so njegove krave tako posušeno slamo kaj rade jedle; za to je imenovani živinorejec vso slabo slamo porabil in je pri tem zapazil, da so se krave po nji poprej goniti jele. Slamo je sušil večidel na dimu iz šote. (Torf.)

(Štirka iz divjega kostanja.) Na Francozkem si na vso moč prizadevajo fabrike, kjer se štirka iz divjega kostanja napravlja, na višjo stopnjo spraviti; zato je pa tudi minister, gosp. Callias dovolil, da se po vseh cesarskih borštih smé divji konstanj brez vsega plačila nabirati. — Štirka se pa iz konstanja, kakor gg. Incolle in Deschamp priporočujeta, tako le dela:

Zrelemu kostanju se oluši unajna zelena lušina, in potem se pustí 14 dní na kupu ležati, da začne vreti, to je, se potiti. Potem še le se mu oluši rujava lušina, se večkrat dobro v čisti vodi opere, kteri se je deseti del solne kisline prililo, da se mu zelena barva in navadna ojstrost odpravi. Sedaj se razriba in skozi sito štirka izpere. Štirka se potem v omenjeni okisani vodi tako dolgo izpira, dokler ni zelene barve in grenjkobe zgubila; potem naj stoji, da se na dnu vode vleže, voda potem odlije in štirka sušiti dene.

(Ogelni prah dober zoper tertno bolezen.) Na Francozkem rabijo zoper tertno bolezen žvepljeni prah, s kterim bolne jagode posipljajo. Mihael Louis pa jemlje namesti žvepla ogelni prah in pravi, če bolne terte z ogelnim prahom le enkrat dobro poštupá, da prežene ž njim v 4 ali 5 dnéh gotovo tertno bolezen. Če je to res, imajo vinorejci sredstvo, ki je še cenejše, kakor žveplo.

(Otrobna voda pri péki kruha.) Razne skušnje so pokazale, če se moka z vodó iz otrobov zamesi, se več kruha spêče, kakor če bi se z navadno vodó zamesila.

Čertice iz kmetijske zgodovine naših krajev.

Nabral P. Hicinger.

1. Živinska kuga krog leta 50. pred Kr.

Slavni rimski pesnik Virgili prav izverstno v svojem petji „O kmetíi“ (Georgicon l. III. v 469 etc.) popisuje hudo živinsko kugo*), ki je več let pred nastopom Avgustovega cesarovanja razsajala ob bregu jadranskega morja poleg Timava, in po planinskih verhih in gričih starih Tavričanov in Noričanov. Popis, dasiravno v pesniškem duhu izdelan, je vendar po poglavitnem obsegu ves zgodovinsk, ker Virgili je po eni strani bil zadosti bližen sosed naše zemlje. Rojen je bil namreč blizo Mantove. Po drugi strani je tudi razumeval živinsko zdravilstvo in se je ravno s tem narpred priporočil cesarju Avgustu. Začenja se pa Virgilijev popis z versticami: „Zimski pogóstni vihár res tako ne dêre po morji, kakor pa kužnih bolezen oblast med živínico déla; zleg ne popáda živál le po samem; vsa létenska čéda, staro in mlado, miní kar ob enem, vse pleme do konca. Vedi, ko človek ozrè se do zračnih Planín, in po gričih v nóriške terdne gradove, in v japíški svét o Timávu. Zdaj ko minúlo je let že obilno, so še zapuščene trate pastirske, in prazni so lógi širôko in dolgo.“

Pesnik potem dalje popisuje, zakaj in kako se je bolézen začela, in kako je hudo razsajala. Podnébni zrak se je bil nekakošno ugonobil; vroča jesen ga je bolj prekuhala, vode so se bile nekako ostrupile, paše so se oskrunile z néko gnjilobo, in vsakoršno pleme živine ali zverine je šlo pod zlo. Sicer žival ni padala povsod po enakem potu, temuč tukaj je žgeča žeja prehajala vse žile, in posušila vse ude; tam je obilna tekočina napénjala život, in časoma vse kosti razdrobila in raztopila. Pri altarjih, kjer se je imela darovati, je padala živinica, ali če so jo tudi zaklali, se je znalo le malo kerví, ali je lé néka gnojnica pomočila tla. Junčki so konec jemali na pašnikih ali pri jaslih, pse je napadala stekloba, suh kašelj je trésel in dušíl svinje. Konji so obolevali, niso marali ne za klajo ne za vodo, merzel pot jih je nahajal in polt se jim je sušila. To je bilo v začetku; po tém so bile oći unete, sapa je bila teška, s stokom združena, z nosnic je tekla černa kri, in v zatêklem gobcu je na polnem tišal ojster jezik. V začetku se je vidilo, da je bolni živini teknilo, vina po rogu vliti; pa kmalo ji je to huje delalo, in kot obdivjana je žival bila vsa uneta, in je z zobmí tergala svoje ude. Tam na njivi je dostikrat padel vol zraven drevesa, ter je pljuval iz gobca kri in péne. Žalosten je mogel ratar odpreči zdravega tovarša in plug pustiti na brazdi. Bolne živine ni okrepčala senca v visokem logu, ne mehka trava na ravnini, ne bistra voda potoka; boki so upadali, oći stermele, vrat se je k tlam obešal.

S kopačami in rokami so zdaj ljudjé mogli zemljo obdelovati, ali sami drevo po bregovih vlačiti. Celo med zverino je razsajala huda bolezen. Ni bilo mar volku, obhajati čede, in si iskati ropa med njimi; boječe serne in hitri jeleni so zgubili strah, in pohajali so krog pohištev. Množino mertvih rib in druge vodne živali je morje plavilo na breg. Po skalovji in luknjah je gade in kače nahajala smert, in pticam je bil zrak pogubljiv; s kviškega so medle padale na zemljo.

Nikak pomoček ni več služil v dobro; umetnost zdravnikov je prišla na nič, mertija je gospodovala povsod in se mogočno znašala. Na kupe je padala živina na prostem, in po hlevih se je kopičila v gnjilobi, dokler se niso navadili je zakopavati. Tudi koža mertve živali se ni dala porabiti, ne drob z vodo ali z ognjem zmagati, ne zjédena volna v tkanino pripraviti. Pa tudi, če je kdo tako stvar po sili hotel porabiti v obléko, so sledile vnete bule, smradljiv pot je prihajal iz udov, in čez malo časa je hud prisad prepadel vès život.

Ta silna kuga je za dolgo časa naredila praznoto po naših straneh, kakor se kaže iz Virgilijevih besed. Pésnik sicer ne določuje natanko časa, o kterem je bolezen razsajala; tista doba se vender dá po drugih okolšinah za nekoliko odméríti. Svojo pesem „o kmetíi“ je Virgili izdelal ravno pred veliko bitvo pri Akcii leta 31 pr. Kr. Ko se je Avgust po doseženi zmagi povernil v Italijo in se je za oddihe voljo nekaj časa deržal v Atelah blizo Neapola, mu je pésnik prebiral svoje delo. Ker pa pésnik pravi, da je takrat že mnogo let minúlo po tisti kugi, bi se po takem moglo še kakih 20 ali 30 let nazaj šteti, in vse skupaj bi prišlo na 50 ali 60 let pred Kristusom.

*) Mikavno je brati popis te kuge, ktera po vsem soditi ni bila nič druzega, kakor sila hud čerm ali vrančni prisad ali metljaj (Anthrax—Milzbrand.) Vred.

Kratkočasno berílo.

Trije sini.

Národne pripovedke imajo za nas večjo znamenitost od izmišljenih, in sicer zato, ker v njih se vidi kakor v zerkalu: duh, značaj in mišljenje (logika) našega národa. To je uzrok, da radi priobčujemo pripovedke, ktere si naš národ pripoveduje. Ali ne samo zavoljo tega, ampak tudi zavoljo nauka, ki ga v njih nahajamo. — Iz sledeče pripovedke od treh sinov se učimo, da je najbolje in najkoristnije, ako povsod resnico govorimo.

Bil je oče, ki je imel tri sine; dva sta bila pametna, tretji in najmlajši pa budalast. V bližnjem mestu je kraljeval zlo mogočen kralj, ki je samo jedno hčer imel, ktero je za svojo naslednico proglasil. Ko se je čas ženitve približal, je kralj pogodbo razglasil, ktero mora spolniti, ki hoče njegovo hčer snubiti. Pogodba pa je bila: „Kdor hoče kraljičino za ženo in z njo tudi kraljestvo dobiti, mora se po suhem na barki v kraljevi grad pripeljati.“ Vse se je čudilo tej pogodbi, in vse je mislilo, da kraljičina bode brez moža ostala; — samo oče treh sinov se je na svoja dva stareja sina zanašal, misleč, da ni posla na svetu, kterega bi ona ne opravila.

Neki večer pokliče svojo družino skup, ter ji razodene sklep, kaj je nakanil. Odločil je namreč, da tri dni zaporedoma mora vsako jutro drug sin v hosto iti, bruna za barko tesati, in sicer morajo se po starosti črediti (verstiti.)

Že precej v jutro prihodnjega dné se je moral najstareji sin s torbo polno kruha in s sekiro na rami iz doma v log podati, barko delat. Bil je veséł, ker se je nadjal, da bode kraljičino za ženo dobil, in da bo vsled tega prihodnji kralj cele deržave. Ko v hosto pride, ga sreča neki starček, ga priljudno pozdravi in popraša: kaj bode sekal? Rudečica oblije mladenča; ker se je sramoval, starčku pravi uzrok svojega prihoda v hosto razodeti, se mu je zlagal in je rekel, da bo derva sekal, iz kterih bode žljice delal. Starček mu voši dober vspeh ter odide. Mladeneč začne sekati, pa kolikorkrat s sekiro po deblu mahne, tolikokrat se mu za žljice pripraven kos drevesa odkerhne. Celi dan je sekal, ali za barko ni nič pripravnega nasekati mogel. Na večer naloží nasekano hlodje na herbet, ter se

ves nejevoljen domú poda. Ko ga oče od dalječ zapazi, mu hití naproti, in ga skerbno izprašuje, kako je opravil. Serdito odgovorí sin, da nikolj več neče biti takošen bedak, kakor je bil, verže breme na stran, ter se spravi ves spehan od težkega dela in dolge poti k počitku.

Drugo jutro se poda srednji sin v hosto, barko delat. Bolj je letel kakor šel, in se je veselil, da njegov brat nič opravil ni. Ko je v hosto prišel, ga je ravno oni starček srečal, kakor brata njegovega prejšni dan, in ga je poprašal, kaj bo sekal? Tudi ta se je sramoval resnico povedati, ter je rekel, da je prišel po toporiša za motike in sekire. Starček mu voši dober vspeh, in odide. Mladeneč začne sekati, pa kolikorkrat s sekiro po deblu mahne, tolikokrat se mu za toporiše pripraven kos drevesa odkerhne. Celi dan je sekal, ali godilo se mu je kakor njegovemu bratu prejšni dan. Na večer gre domú. Oče mu že na pol poti nasproti pride in ga skerbno izprašuje, kako je opravil. Na odgovor sina, da mu je spodletelo, ga prevzame žalost in vse upanje mu odplava po vodi.

Akoravno na najmlajšega sina nobenega zaupanja stavil ni, ga vendar ravno v jutro prihodnega dné v hosto pošlje, in mu naročí, da mora barko delati. Mladi trapež šeta žalosten proti hosti in se joče, ker ne vé, kako bi barko delati začel. Ko v hostop ride, tudi njega omenjeni starček sreča in ga ljubeznivo popraša, zakaj je tako žalosten in kaj bo v hosti sekal? Jokaje mu ta pripoveduje, kakošno je kralj pogodbo razglasil, ktero mora spolniti, ki hoče njegovo hčer za ženo dobiti. Povedal mu je tudi, da sta že oba njegova starejša brata poskusila barko tesati, pa da nobenemu to delo ni srečno spod rok šlo. Danas pa je moral on v hosto iti barko delat, in zategavoljo je žalosten, ker ne vé, kako bi to delo počél. Tolika odkritoserčnost je dobremu starčku tako dopadla, da ga je začel tolažiti in da mu je pomoč obljubil pri tem delu. Kar je obljubil je tudi spolnil; vzdignil je namreč desno roko kviško, ter rekel: „barka rasti!“ in čez nekaj časa je stala barka gotova, kakor mora biti, pred očmí mladenča, ki straha ni vedil, ali je živ ali mertev. Starček se mu je približal, ga je vzdignil in na barko peljal; potem pa je rekel: „barka veslaj!“ in barka se je začela proti kraljevemu gradu pomikati, kakor da bi jo bil veter po morji teral.

Ko sta tako nekaj časa veslala, ju sreča neki človek, kterega starček nagovorí in vpraša: „Kdo si ti?“ Ta mu odgovorí: „Jaz sem oni, ki mnogo jé.“ Starček mu veli v barko stopiti. Komaj se je požeruh na barko spravil, srečajo drugega človeka, kterega tudi starček nagovorí in ga vpraša, kakor pervega: „Kdo si ti?“ Ta mu odgovorí: „Jaz sem, ki zlo pije.“ Tudi tega starček v barko vzame. Malo časa prejde, kar jim zopet neki človek na proti pride. Na vprašanje starčkovo: „Kdo si ti!“ odgovorí on: „Jaz sem oni, ki dalječ vidi.“ Tudi ta je bil v barko poklican. Zopet jih sreča človek, kterega starček popraša: „Kdo si ti?“ Ta pa odgovorí: „Jaz sem oni, ki dalječ stopi.“ Pustijo ga v barko. Sreča jih še jeden, ki na vprašanje starčkovo: „Kdo si ti?“ odgovorí: „Jaz sem oni, ki dalječ verže.“ Tudi tega pustijo v barko in se peljejo v grad kraljevi.

Precej se je po célem mestu razglasilo, da ženin kraljičine in novi kralj se je že pripeljal. Velika množica ljudí je do gradú privrela; vse je bilo radovedno, kdo se je po suhem na barki v grad pripeljal. Tudi kraljičina je prišla svojega ženina gledat, in močno se je začudila, ko je sedem mož zagledala.

(Konec sledí.)

Slovanski popotnik.

* Že enkrat je imel „Slov. popot.“ priložnost, s pohvalo omeniti gosp. Jož. Wencig-ovih prevodov českih národnih pesem v nemški jezik, in sopet mu je dana enaka prilika o najnovejšem delu, v kterem pod naslovom „Westslavischer Mährchenschatz. Ein Charakterbild der Böhmen, Mährer und Slowaken in ihren Mährchen, Sagen, Geschichten, Volksgesängen und Sprüchwörtern, — mit Musikbeilagen“ gosp. Jož. Wencig Nemcom podaja národne povedke in povestice, pesmice in prislovice Čehov, Moravanov in Slovakov — treh narodov edinega česko-slovanskega jezika. Krasne cvetke so národne povestice in prislovice slovanske sploh, — české se odlikujejo po nekem posebnem bistroumnem duhu in umerjeni fantazii, in se prikupujejo tako slehernemu bravcu. Da pa se z biseri slovanskimi tudi Nemci soznanijo in da morejo njih vrednosti ceniti, je treba, da jih možaki, kteri razumejo národni jezik popolnoma in kterim gladko tudi teče jezik nemški, razglašajo svetu. V to versto spada slavnoznani gosp. Jožef Wencig, kar je s tem najnovejšim delom sopet lepo poterdil. Vsak, kdor razume nemški, bode vesel prebiral to mično knigo, ktera na 320 straneh donaša v prozi in poezii krasnega slovanskega blaga veliko. V Lipskem (Leipzig) v založbi pri gosp. Karl B. Lork-u na svitlo dana kniga se dobiva za 1 fl. tudi po vseh naših bukvarnicah.

V zadevah „Glasnika.“

Kakor nam spričujejo razni privatni glasovi in tudi „odperto pismo“ po Novicah t. m. poslano, so misli in želje o listu lepoznanskem zelo zelo različne. Eni izmed Slovencov bi ga radi vsak teden, drugi samo enkrat v mescu, da bi ne bilo treba cepiti sostavkov na dvoje in čvetero; nekterim se dozdeva preprosta čedna domača oblika, drugi zopet, in teh je po številu naj več, so z osnovo „Glasnika“ popolnoma zadovoljni, ker so z nami vred prepričani, da v sedanjih okolšinah ni varno snovati obširnišega, ali clo druge narečja slovanske obsegajočega lepoznanskega časopisa. Naj ostane torej Glasnik, namenjen v povzdigo slovenskega slovstva, list slovensk in njegova oblika popolnoma domača.

Obširnost časopisa se mora ravnati po številu podpornikov, t. j. pisateljev, ki ga podpirajo s svojimi umotvori, in bravcov, ki ga kupujejo. Da njih število ni preveliko, je vsakemu znano. Manji ko je v začetku list, ložeje bo izhajal, ložeje ga bo tudi mogoče napolniti s prav dobrimi in zanimivimi sostavki. Pervo leto naj pokaže, ali ga bo treba v prihodnje obširnišega osnovati. Tudi iz malega zernica priraste drevo košato, če mu reje ne pomanjkuje.

Po nikakoršnem ne moremo dalej poterditi nasveta, da bi bil slovenski beletrističnik po poli slovensk, po poli ilirsk. Težko, težko, če ne nemogoče, bi bilo ž njim ustreči Slovencom in Ilircom. Saj imajo Iliri in Serbi svoje liste lepoznanske! Berimo in podpirajmo zraven domačih rajši té, da bodo ložeje izhajali in da se bolje soznanimo z drugimi slovenskimi narečji! — Ako se nam vendar pošlje v slovstvenih zadevah kak dopis iz Zagreba, iz Prage i. t. d., če je tudi Slovencom lahko razumljiv, se ne bomo branili, ga izjemama podati v dokladi Glasnikovi, ktera je namenjena za jezikoznanske rečí, za razne dopise v slovstvenih zadevah in druge literarne naznanila. Sostavki vendar, kteri so namenjeni za glavni list, morajo biti pisani v pravilnem slogu slovenskem.

Ob enem naznanjamo slov. pisateljem, da zamoremo s pripomočjo nekterih rodoljubov, kterih imena bomo v kratkem naznanili, s tem razpisati pervo darilo po trideset goldinarjev sr., namenjeno za nar boljo novelo iz domačega življenja ali naj lepšo povest na podlagi domače zgodovine. Novela ali povest naj bo čedna in krotka, mična in zanimiva, naj bo tako rekoč ogledalo domačega življenja, domačih šeg in običajev, kakor so na primer v nemškem jeziku Stifterjeve ali Auerbachove. Kaj lepó se podajajo enakim povestim tudi popisi domačih krajev in drugih naravnih prikazin. Povest naj ne bo predolga, da

bo le tiskano polo debela. Pošlje naj se saj do 15. decembra t. l. — Upamo, da bomo v kratkem tudi uni dvé darili razpisati zamogli.*)

Precej prav lepega gradiva imamo za Glasnika že pripravljenega; še več ga imamo pa pričakovati skoraj od vseh imenitniših pisateljev, kteri so nas zagotovili svoje krepke podpore. Verh tega ponavljamo še enkrat svojo ponižno prošnjo do vseh slov. pisateljev, da nas prav obilno podpirati blagovolijo.

V Celovcu 14. oktobra 1857. Anton Janežič, c. k. učitelj.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Dvora na Koroškem. Novice! Preradi vas čitamo pri nas tudi za to, ker nam donašate iz raznih krajev od letošnje letine, akoravno je to, kar ste nam dozdaj povedale, marsikaj večidel le žalostno. Tudi mi ne moremo nič boljega povedati. Od 10. marca do minulega tedna nismo imeli toliko dežja, da bi bil nam suho zemljo čez en pavec namočil; zato je bilo sena le malo malo, otave pa skoro celo nič. Ozimino smo morali skoro vso podorati, posebno pšenico. Jarca in ozimek sta trud še najbolj plačala. Sočivje, korenstvo in predivnate rastljine so bile za nič; oves in ječmen pa kratek. Koruzo je nam mesca junija slana pokuhala, in le malokteri se mora z njo hvaliti; enako se je godilo tudi z ajdo v noči od 20. do 21. septembra. Akoravno smo soper slano povsod netili in kadili, vendar je kazal gorkomer zjutraj 5 stopinj mraza in ajda je šla pod zlo; od tistega časa jo še dozdaj pulimo, ker je tako kratka, da je ni mogoče ne žeti ne seči. — 22. julija sem bil vsejal 2 funta in 7 lotov tudi sive ajde; veselje je jo bilo gledati, ker je bila pri vsej suši še tako lepo razraščena; pa tudi to mi je slana tako posmodila, da je nisem več navejal kot 10 koroških maseljnov na pol zrele. Povedati pa morem, da je kasneje zorila, kot naša, in da bi ne bila ostala tako drobna, kakor je bila izvirna. Kako se je pa skazala na Poljanah?**) — K letu jo bomo sopet skusili. Krompirja smo izorali le malo in to še drobnega; repe pa skoro nič ne bo. Tudi setva zimskega žita je bila prehuda, posebno po Rožu, kjer je zemlja ilovnata; orači so se potili, da je bilo kaj, živina je morala pa tako vleči, da so plugi pokali; za brano se je kadilo, kot po cesti. S čem bojo prihodnji kmetje davke plačevali, ker nemajo ničesa za prodati, razun mlade živine, ktero morajo zavolj pomanjkanja klaje po vsakem kúpu prodajati; zavoljo tega odjenjuje cena povsod dan na dan dve leti starih junic, ktere so bile pred za pleme namenjene. Samo sadja, posebno pa češpelj, smo imeli dovelj; pa tudi ne povsod. Bčele so pa skoro manj ko nič nabrale; ali bodo črez zimo opašale, je vagano; res bo gotovo: „veliko mladičev, veliko merličev.“ Tacega leta pri nas nihče ne pomni. Akoravno pri nas vino ne raste, vendar za vino ni tako hudo, kot za vôdo! Lesjak.

Novičar iz raznih krajev.

Vsled razpisa c. k. dnarstvenega ministerstva od 8. t. m. se bodo ogerski dnarni listki po 10 kr. samo še do Svéčnice 1858 za plačilo jemali in v c. k. dnarnicah zamenjevali. Ko bo ta čas pretékel, in sicer do 1. maja 1858 se bodo samo še po dovoljenji ministerstva izmenjevali, od 1. maja naprej pa se tudi to več ne bo zgodilo. Dalje je bilo z razpisom od 6. t. m. zaukazano, da se zamorejo z naslednjim, po novi dnarni postavi od 19. septembra t. l. kovanimi srebernimi dnarji avstrianske veljave že zdaj pri vseh c. k. dnarnicah plačila odrajtovati; in sicer zvezni tolar ($1\frac{1}{2}$ fl.) veljá 1 fl. $25\frac{1}{2}$ kr., en goldinar veljá 57 kr., in en četertnjak $14\frac{1}{4}$ kr. — Gosp. minister notranjih opravil je dal poslédnjemu štatističnemu zboru na Dunaji pregled dosedanjih uspéhov zemljišne odveze v našem cesarstvu predložiti, iz ktérega posnamemo, da dá odveznina v némško-slovanskih deželah 307,100,810 fl. Na Ogerskem, Erdeljskem, Horvaškem, Slavonskem in v Vojvodini in v témeškem Banatu še to délo ni dogotovljeno; povzéti se pa dá, da bo v téh deželah 243 milijonov goldinarjev odveznine, ktere bo potém v célem cesarstvu kakih 550 milijonov. — Céna govejega mesa v raznih véčjih méstih cesarstva je bila mesca septembra na Dunaji po 16, v Terstu po 18, v Bocnu in Goríci po 14, v Bernu in Gradcu po 13, v Pragi po $12\frac{1}{2}$, v Lincu in Opavi po 12, v Ljubljani po $11\frac{1}{2}$, v Préšpurgu po 11, v Celovcu in Levovu po $10\frac{1}{2}$, v Budi po 10, v Oseku po $8\frac{3}{4}$, v Temešvaru in Debrečínu pa po 8 kr. funt. — Na Horvaškem so začéli v bolj južnih krajih žé tergatev v prav lepem vremenu; v Zagorji bodo ne le obilo, temuč tudi prav dobrega vina pridelali. — Poslédnjemu Novičarju se je preveč prostor vskočil, da bi bil mogel o volitvah v Moldavi in Valahíi kaj več povedati. Zdi se mu tudi še danes, da je marsikaj časničarskih pisanic tako skovanih, kakor se je raznovoljnim dopisateljem najbolj prilegalo. Tajiti se pa ne more, da so si dotični gospódje po vsi méči prizadevali, vsem pogodbam vkljub volivce obdelovati tako, da so véčino za zedinjenje obdélali. Za zedinjenje tù, za zedinjenje tam! Bati se je bilo, da bodo jasno sonce mirú, ktero je iz Osborna, Štutgarta in Vajmara zasijalo, černi oblaki zakrili, zlasti ko je bilo v nekem časniku brati, da sta avstrianski in angležki poslanec se z vso krepostjo vspéhu volitev zoperstavila. Pa hvala Bogú, kriv prerok je bil ta časnik. Tudi pravljivce, da je princ Murat kot dédni knez Moldo-Valahije naménjen, so menda prazne marne. V Jasi se je 4. t. m. za Moldovo, in v Bukarestu 8. t. m. za Valahijo deželni zbor sošel. Turška vlada je razpisala svojim diplomatičnim opravilnikom, da ji je zedinjenje po vsem zoperno, zanašaje se na zbor v Parizu. — V Italii že sopet nekako plaši. V Pariz so namreč iz več krajev té dežele dopise dobili, po kterih se novih poskušinj bojé, nesrečno Italijo v homatije zamotati. Iz Florenca in Livorne, iz Rima in druzih mest papeževe dežele tudi tako dopisujejo. Tudi v Parizu so poslednji čas več italijanskih begunov prijéli, več drugim pa vrata iz Francozkega pokazali. — Na Francozkem je v mestu Saint-Etiene dvema človekama mestna gosposka nju celo posestvo prodala, ker sta se branila, davek od psov plačati. — Iz Serbije se bere, da so prišli v Belem gradu naklepu zoper knéza serbske dežele na sled, kterega namen je bila prekucija. Več imenitnejih oséb so zaperli, kteri so bili naklepa deležni. — Iz Angležkega je brati, da so ondašni kmetovavci se še o malem Šmarnu nadjali, mnogo in dobrega krompirja pridélati. Al ta sadež razodeva nékaj dní očitno bolehovanje, ne le v posamnih krajih, témuč skorej v celi deželi. — Na morji se je pretečeni mésec več groznih nesreč prigodilo: v noči med 11. in 12. septembra je šla ena amerikanska barka s 4—500 ljudmi in 1,600,000 dolarjev v zlatu za večno v dno morja počivat; druga še večja barka pa se je potopila v nemškem morji s poveljnikom, 12 oficirji, 743 vojaki, 53 ženami in 17 otroci mornarjev. Rusovska barka je bila s 84 topovi na vožnji iz Kronštata v Réval. Po druzih časnikih je utonilo z njo 1147 ljudí!

*) Pri nas se zastran daril še nihče ni oglasil. Vred.

**) Tudi tù je vkljub silni suši precéj dobro rastla, pa pokončala jo je slana! Vred.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.